

maradtak, és azok, akik a német koncentrációs táborokból tértek vissza, akcióba kezdtek, hogy a volt munkaszolgálatosokat minél előbb hazasegítsék a szovjet hadifogolytáborokból. Erre a célra alakult az Országos MUSZ Szervezet, mely azt is feladatának tekintette, hogy a náciizmus és a fasizmus áldozatainak segítsen ismét talpra állni. További szervezetek is létrejöttek. Így a Munkaszolgálatosok Országos Antifasiszta Szövetsége, az Országos Zsidó Segítő Bizottság és a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság, a DEGOB. Az előbbi kettő a volt munkaszolgálatosok érdekeinek védelmére és ügyeik képviselésére alakult, a DEGOB pedig azért, hogy összegyűjtse a volt deportáltak, munkaszolgálatosok és életben maradtak vallomásait, visszaemlékezéseit és általában az üldözöttek korának dokumentumait.²²²

Ezeknek az egyleteknek, szövetségeknek a vezetői tömeggyűléseken ismertették és népszerűsítették célkitűzéseiket, felhívásokkal és beadványokkal bombázták fáradhatatlanul a magyar és szovjet hatóságokat, sürgették a munkaszolgálatosok késedelem nélküli hazahozatalát. Az egyik ilyen népes összejövetelt 1946. április 14-én a Royal kávéházban rendezték meg.²²³ A szovjet hatóságokhoz Szekfü Gyula útján fordultak, aki akkor Magyarország moszkvai nagykövete volt.²²⁴ Mindezek az erőfeszítések nem hoztak eredményt mindaddig, amíg 1947. február 10-én sor nem került a békeszerződés aláírására.²²⁵ Néhány személynek már korábban is sikerült valamiképpen hazatérnie,²²⁶ de a volt munkaszolgálatosok zöme akkor tért haza, amikor a magyarok és románok is visszatelepülhettek a Szovjetunióból. A hazaérkező munkaszolgálatosok első névsorát 1947. június 19-én tették közzé,²²⁷ s ettől kezdve a volt munkaszolgálatosok egyre nagyobb számban érkeztek haza.²²⁸

Jegyzetek

1. *FÁA, VII-VIII. o.*
2. A minisztériumot honvédelmi minisztériumra keresztelték át.
3. *FÁA, XI. o.*
4. *Uo., XIII. o.*
5. A kielii látogatás 1938. augusztus 22-én kezdődött. A németeknek kettős céljuk volt a találkozóval. Egyrészt el akarták kápráztatni Horthyt és kíséretét, Imrédy Béla miniszterelnököt, Kánya Kálmán külügyminisztert és Rátz Jenő honvédelmi minisztert, másrészt bizonyos hatást kívántak gyakorolni a nyugati hatalmakra is.
6. A képviselőház 1939. január 27-én, a felsőház február 4-én fogadta el a törvényt, amelyet március 11-én hirdettek ki. Szövegét lásd „1939. évi II. tc. a honvédelemről”. In: *1939. évi Országos Törvénytár*, Állami Nyomda, Bp., 1939. március 11. Lásd továbbá Fehér József: „A munkaszolgálat jogi története.” *Holocaust Füzetek*, 1993/2, 19–25. o.
7. A meghívót a miniszter nevében Zách Emil altábornagy írta alá. Szövegét lásd *FÁA*, 1:3–5. o.